

Duitse gezant stellig bij de minister van buitenlandse zaken zou zijn geweest met de mededeling dat van Nederlandse zijde in strijd met de neutraliteit gehandeld was. En dit is niet geschied. Van Duitse zijde is geen enkel protest ingediend.¹

Sancta simplicitas! Hier getuigde de Enquêtecommissie eerder van haar gehechtheid aan de regels van het diplomatiek fatsoen dan van begrip voor Hitlers geslepen tactiek.

Afgezien nog van het feit dat, wat het Venlo-incident betreft, het verslag der commissie niet geheel gedekt wordt door de verhoren en documenten², mag men in het algemeen zeggen dat de commissie, doordat zij het gevoerde neutraliteitsbeleid uitsluitend toetste aan abstract-volkenrechtelijke normen, aan het *werkelijke* probleem van het neutraliteitsbeleid niet toekwam. Dat werd, na alles wat van '33 af in Europa gebeurd was, niet gevormd door de vraag of men er wijs aan deed, jegens een Hitler een politiek van volstrekte en angstvallige neutraliteit in acht te nemen: zodra het hem in zijn kraan te pas kwam, zou hij ons met of zonder motivering overvallen. Het werkelijke probleem werd gevormd door de veel subtieler en gecompliceerder vraag hoe ver men, vooruitlopend op Duitse agressie, in zijn contacten met België, Frankrijk en Engeland kon gaan – contacten die in de waarschijnlijkheid van die agressie hun verklaring en rechtvaardiging zouden vinden.

Op de dag waarop zich het Venlo-incident voordeed, was, voor de derde keer al, de begindatum voor *Fall Gelb* vastgesteld: zondag 19 november.

¹ A.v., p. 46. ² In haar verhoren heeft de Enquêtecommissie één vraag centraal gesteld: wat was de inhoud van de besprekingen die Payne Best en Stevens voerden? Ging het om vrede of om een omwenteling in Duitsland? Zij heeft (*Enq.*, dl. II a, p. 40) de afgelegde verklaringen eenzijdig samengevat en die van generaal Fabius en de heer Roelofsen niet juist weergegeven; zij heeft verzuimd, die vraag aan overste van de Plassche te stellen; zij heeft het verslag van Payne Best dat duidelijk van omwenteling rept, wel in haar Bijlagen opgenomen (a.v., dl. II b, p. 87) maar niet in haar verslag vermeld, laat staan verwerkt. Toen wij later kapitein Olifiers het betoog voorhielden, dat geen omwenteling voorbereid zou zijn, maar alleen de vrede zou zijn nagestreefd, sloeg deze de spijker op de kop met de opmerking: 'Hoe kon dat nou? Er kon geen vrede komen of dat regime moest weg!' (C. M. Olifiers, 20 jan. 1956).